

Tanker striftlig. At Historie, Jordbeskrivelse, Sprog og Haandgjerning maa tages med, er en Selvfølge, men jeg vil gaa endnu et Skridt videre; jeg vil, at Naturlære og lidt Kemi maatte tages med. Det er slet ikke saa stor en Fordring, som det maaste kunde forekomme Mange. Det gaar ofte Læggfolk saaledes, at ligeoverfor Ting, de ikke have lært Noget af, synes Navnet dem at antyde noget stort, men Begyndelsesgrundene ere her ligesaa lette som Regning, der dog i Grunden er Begyndelsen til Mathematik. Mathematik højer jo, som Alle erkjende, ikke til de lette Fag, men dog kan man godt lære at regne, og paa samme Maade gaar det med Begyndelsesgrundene i Naturlære og Kemi. Efter den Betydning, disse Fag have faaet i vor Tids Industri og Landbrug, vilde det være en stor Binding, om Befolkningen varede noget mere kjendt med disse Fag, end den nu er. Jeg har ikke den Tanke, at Befolkningen i det Hele i lavere eller højere Grad skulde være Videnskabsmand, men jeg har den Tanke, at Bonden, som lærer at kjende noget til Kvæstierne i den Jord, han dyrker, vil arbejde med mere Bevidsthed og Olsede, villigere vil lytte til de Naad, der gives af Sagkundige, og vil være hurtigere til at tage imod det Nye, der kommer frem, og at prøve det. Jeg tror, at vor Tid fordreer, at disse Fag tages med, men hvad jeg i saa Henseende har sagt med Hensyn til Landbostanden, vil med Hensyn til Elementerne i Geometrien i lige saa høj Grad gjælde for dem, der ville være Haandværkere. Naar Haandværkerne i saa mange Tilfælde ere saa ubehjælpomme, og ikke kunne finde ud af visse Forhold, ligger det i, at deres Jorddannelse i Geometri er for lille eller helt fævnæs. Jeg kommer tilbage til at gjøre en lille Bemærkning til det første Fag, jeg nævnte, nemlig Religionen, for ved et lille Bidrag at vise, hvor nødvendigt det er at gjøre en Forandring i saa Henseende. Jeg skal da nævne Noget, der, ligesom hvad jeg ellers har havt at sige, mere støtter sig til min Livserfaring end til Theori. Jeg har erfareet, at Præster ved Konfirmationen have udtalt til deres Konfirmander, at de aldeles ikke skulle tage noget Hensyn til, hvad de have lært af deres Lærere og af deres Forældre, thi det dueede ikke. Jeg vil blot anføre dette som et Bidrag, der kan støtte lignende Udtalelser fra andre ærede Talere, som have fremhævet, at naad den opvoksende Ungdom skal modtage sin Religionsundervisning af flere, kunne disse flere have et forskjelligt Syn, den Eine kan erklære, at hvad de Andre have lært, ikke duer, eller han kan i alt Fald ved sin Undervisning komme til at staa i Modsetning til andre Lærere, som Barnet har havt, og til, hvad Børnene have hørt fra andre Sider, hvorved der fremkaldes Tvivl og Usikkerhed i Børnesjælen, altsaa paa det Sted, hvor den allermindst har hjemme, og ikke kan imødegaa med den Kritik, som den Eldre kan anvende. — Fremdeles indeholder Adressen den Tanke,

at Kommunens eller Distrikts Beboere selv skulle have Lov til at vælge eller ansætte deres Lærere, og ligeledes under visse Garantier til at affædige dem, og endelig taler den ogsaa om Lønningsforholdene paa samme Maade, som jeg omtalte dem igaar. Jeg har tilladt mig at fremdrage disse Ting for at vise, ut den omtalte Adresse i de væsentlige Stykker indeholder det Samme, som jeg igaar tillod mig at anføre som min Betragtning i Skolesagen; det eneste Punkt, jeg ikke omtalte, var Overkoledirektøren. Jeg erklærede igaar, at jeg betragtede mig selv som Statsfuldmægtig og forsaavidt staaer jeg altsaa i Modsetning til dem, der i denne Sag kalde sig Kristolemænd. Jeg vil nu sige et Par Ord for at vise, hvori Modsetningen bestaar og for at komme til at undersøge, om jeg ikke kan finde nogen Lighed imellem os. Saavidt jeg fortaar, er jeg i alt Fald enig med de Herrer Kristoleverner om det Maal, som Folkefkolet bør naae. Jeg vil sige, at dette Maal er, at Alle fra det bedst stillede til det dårligst stillede Medlem af Samfundet faae en saadan tidsvarende og fyldestgjørende Oplysning, som vor Tid absolut maa kræve, og at der under en eller anden Form er en saadan Skole tilstede, hvori de uden at betale Skolepenge kunne gaa ind og modtage denne Oplysning. Jeg holder for, at Kristolevernerne ikke eftertragte noget andet Maal. Jeg kan ikke tro, at de ville skille Befolkningen ad, saaledes, at de noget bedre stillede kunne faae Anledning til at danne en Skole for sig selv; hvori deres Børn kunne nyde Undervisning, og at de ved Siden deraf ville lade en Skole bestaa som en Art Fattig- eller Nødskole, til hvilken Resten skal søge hen. Jeg tror, at de have saa meget aabent Die for vor Tids store Krav til Samfundet i dets Hælfed, at de ikke kunne gaa ind paa en saadan Betragtning. Ikke blot den politiske Frihed, hvoraf det danske Folk er i Besiddelse, maa kræve, at Alle faae en tidsvarende Oplysning, men ogsaa de sociale og de økonomiske Forhold maa kræve noget Saadant. Det er netop nu mere end nogeninde nødvendigt, at de Smaa i Samfundet blive stillede paa en saadan Maade, at en god og tidsvarende Oplysning kan blive deres Børn til Del. Det er ikke en af de mindste Beskjæringer, som den Mænd har, der maa kæmpe haardt for Livet, at han veed, at hans Søn noget nær er bestemt til den samme tunge Skjæbne, og jo mere han elsker sit Barn, jo varmere hans Kjærlighed er, desto tungere vil han netop føle, at hans egen tunge Skjæbne ogsaa skal være hans Barns. Men er der Noget, som kan fritage Barnet fra at komme ind under de samme uheldige Vilkaar som Faderen, er det dette, at hvis Barnet har faaet store eller i alt Fald gode Gøner fra Naturens Haand, at saa dette eneste Bånd, som Barnet eier, ikke skal begraves. Det gaar bedre an for den, som har større eller mindre Formue til at komme frem med i Verden, at hans